

Талант

Старонкі творчага жыцця
Віктара Роўды

у прасторы

Яшчэ ў 30-х гадах XX стагоддзя, пры стварэнні Беларускага ансамбля песні і танца, Рыгор Шырма заўважыў у юнаку, сыне свайго добрага знаёмага, святара са Сморгоні, адмысловы музычны талент, які яскрава выявіўся падчас спеваў у царкоўным хоры і вучобы ў Вільнюскай духоўнай семінары. З тых далёкіх часоў Рыгор Раманавіч выношваў надзею — з цягам часу падрыхтаваць таго юнака да працы ў сваім калектыве. Лічыў, што і значнае з гадамі ў хлопца атрымаецца, і можна будзе перадаць у яго рукі свой ансамбль.

Шпарка бег час. Ансамбль песні і танца з кожным днём набываў усё большае прызнанне і аўтарытэт.

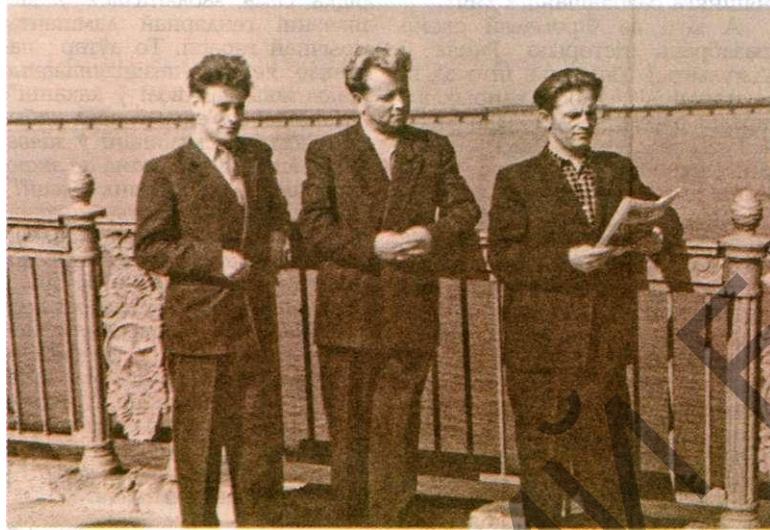
І вось 14 мая 1941 года яго накіроўваюць у першую гастрольную паездку па гарадах цэнтральнай Раёі. 22 чэрвеня калектыву знаходзіцца ў горадзе Арле. Пачынаецца Вялікая Айчынная вайна. Дарогі на Радзіму адрэзаныя. Ансамбль застаецца на доўгія і цяжкія гады вайны гастраліваць па гарадах Сібіры, Урала, Сярэдняй Азіі, у таварным вагончыку, які становіцца для яго на увесь гэты час домам і сродкам перамяшчэння. У кіраўніка і артыстаў пасля канцэртаў была толькі адна думка: як бы выжыць у такі цяжкі і складаны час і яшчэ хоць раз пабачыць сваіх родных і блізкіх.

З пачаткам вызвалення Беларусі ўрад накіроўвае ансамбль на Гомельшчыну, у Нова-Беліцу для ўдзелу ў юбілейным канцэрце, прысвечаным 25-годдзю БССР. Радасці артыстаў не было канца. У ансамбля пачалося ўраўнаважанае канцэртнае жыццё на роднай зямлі. А Віктар Роўда, той самы юнак, на талент якога звярнуў увагу Р. Шырма, у 1951 годзе заканчвае Літоўскую кансерваторыю і паступае вучыцца ў аспірантуру пры Маскоўскай кансерваторыі ў клас прафесара Аляксандра Свешнікава. Прытым адначасова выкладае ў кансерваторыі і працуе хормайстрам у Дзяржаўным хоры СССР пад кіраўніцтвам Свешнікава.

На пачатку верасня 1956-га, калі калектыву шырмаўскай капэлы вярнуўся з адпачынку, у рэпетыцыйную залу на пятым паверсе опернага тэатра ўвайшлі Рыгор Раманавіч, Юрый Семяняка, а з імі малады чалавек, якога Шырма неўзабаве прадставіў: "Гэта Віктар Уладзіміравіч Роўда. Ён скончыў у Маскве аспірантуру па класе Свешнікава. З сённяшняга дня будзе працаваць у нас хормайстрам. Прашу бездакорна падпарадкавацца яму ў працы і ўсяляк дапамагаць".

З гэтага дня ўсе рулі кіравання капэлай былі перададзены Шырмай у рукі маладога калегі.

Амаль з першых дзён працы скончылася наша спакойнае творчае жыццё. З новым хормайстрам мы кінуліся, як кажуць у народзе, "адразу з месца і ў галоп". Пачаліся выклікі на рэпетыцыі з раніцы і ўвечары, калі не было канцэртаў. Здавалі веданне харавых партый па адным і па два і квартэтамі, прытым без нот, на памяць. А ён падчас работ з намі адной рукой граў партытуру ці харавыя парты, другой дырыжыраваў, усім паказваў уступы і зняці гучнасці — віртуоз, дый годзе! Так мы яшчэ ні-

Саратаў. На беразе Волгі; злева А. Жураў, В. Роўда і М. Лукашук, 1960 г.

колі не займаліся і не бачылі такой працы. Зрабілася цяжка, нервова, з'явіліся незадаволеныя. Пачалі раіцца, шаптацца: ці ж доўга так вытрымаем?..

Ці не штодня на рэпетыцыі пачалі прыходзіць студэнты Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Роўда ўзначальваў там кафедру харавога дырыжыравання. Выпускнікі адточвалі на занятках з прафесійным калектывам сваё дырыжорскае майстэрства. У той жа час многія нашы артысты пачалі спяваць у кансерваторскім студэнцкім хоры, дапамагаць студэнтам набываць навыкі кіравання спеўным калектывам.

Узаемныя сувязі вышэйшай музычнай навучальнай установы і капэлы неўзабаве прынеслі ўсім добры плён. З'явілася больш спевакоў для капэлы, а ў сувязі з гэтым і болын магчымасцей для развучвання новых вялікіх харавых твораў. Узняліся на якасна новую ступень і выканаўча-тэхнічны ўзровень, майстэрства капэлы і хору кансерваторыі.

Значныя змены адбыліся і ў рэпертуары калектыву. Ён папоўніўся выдатнымі творамі заходнееўрапейскіх, рускіх класікаў, беларускіх і савецкіх кампазітараў, такімі, як фінал Дзевятай сімфоніі Л. ван Бетховена, двуххорных імшы І. С. Баха, "Рэквіем" В. А. Моцарта, "Рэквіем" Л. Керубіні, "Патэтычная араторыя" Г. Свірыдава, харавая паэма "Калоднікі" і "Песні, што вырваліся з пекла" А. Фляркоўскага, кантаты "40 гадоў" М. Аладава, "Канстанцін Заслонаў" Ю. Семянякі, "Палі стэпавыя" І. Кузнецова і інш. Новыя для капэлы творы вылучаліся складанасцю рытмічнага малюнка, інтанацыі, гармоніі, вымагаў ад выканаўцаў дасканалы валодання чытаннем нот, дакладнага адчування рытму, унутрыдолевай пульсаванні і да т. п.

Многія артысты бачылі ў асобе Віктара Роўды высока-

адукаванага, даравітага дырыжора і верылі ў яго сціпласць і павагу ў адносінах да кіраўніка.

А ён працаваў так, як яго вучылі і як паказвалі ўласнае сэрца і мастацкі густ.

Малады хормайстар, нам здавалася, не ўлічваў дзвюх важных акалічнасцей. Па-першае, браць новыя вяршыні ў майстэрстве трэба было асяржана, паступова, не штурмам, тым болын у капэле, якая на працягу дзесяцігоддзяў выпрацавала свае выканальніцкія і працоўныя традыцыі, што прынеслі ёй усеагульную славу і прызнанне. Па-другое, варта было звяртаць на тое, як новаўвядзены ўспрыме Рыгор Раманавіч і якіны потым адаб'юцца на яго аўтарытэце. Нам, артыстам, ужо тады было зразумела, што дабром гэта не скончыцца, што расколіна, якая пачала ўтварацца паміж метадык двух кіраўнікоў — маладога і старога, можа мець самыя сур'ёзныя наступствы. Так яно і здарылася.

У 1967 г. я паступіў вучыцца ў Беларускаю дзяржаўную кансерваторыю і перайшоў з капэлы на працу да Віктара Уладзіміравіча ў хор Беларускага тэлебачання і радыё. Усё сваё жыццё я буду ўдзячны Роўду за дапамогу ва ўладкаванні майго лёсу — працы і вучобы. Ужо болын як 30 год я выкладаю харавое дырыжыраванне ў БДУ культуры і мастацтваў. Пра сваю працу артыстам у капэле і хоры Белтэлерадыё ўспамінаю з вялікім задавальненнем і асалядай. З цягам часу Рыгор Раманавіч дараваў мне здраду капэле і аднойчы, пры выпадковай сустрэчы ў горадзе, запрасіў да сябе дадому. Можна, жыццё дапамагло гэтаму запрашэнню і тыя акалічнасці, якія пачалі, як чорныя хмары, згушчацца вакол яго асобы і пасады. І ён змог убачыць у людзях, што былі вакол яго ў капэле, хто ёсць хто. Нашы сустрэчы аднавіліся і зрабіліся болын шчырымі і даверлівымі. Шырму цікавіла, як ідзе

праца ў хоры радыё, якая праграма, што развучваем, як Роўда сябе адчувае і паводзіць...

Аднойчы ў красавіку 1976 г. (гэта было на наступны дзень пасля справядчага канцэрта хору тэлебачання і радыё, які адбываўся перад грамадскасцю Мінска і рэспублікі раз на год), я па запрашэнні Р. Шырмы зайшоў да яго на кватэру, якая знаходзілася на вуліцы Пуліхава.

Рыгор Раманавіч цікавіла, як прайшоў канцэрт, што адметнага было ў рэпертуары, як успрымалі праграму слухачы. Я падрабязна пра ўсё паведаміў. На такія канцэрты хору Роўды, як тады казалі, прыязджалі харавікі і аматары сцеваў з усіх абласных і раённых цэнтраў Беларусі. Гэта было сапраўднае свята мастацтва. У рэпертуары былі і шэдэўры духоўнай музыкі Д. Бартнянскага, С. Танеева, С. Рахманінава і А. Грачанинава. Мне падалося, што болын за ўсё апладысментамі выклікалі духоўныя творы, хаця канцэрт увогуле прайшоў "на ўра".

Шырма слухаў мяне ўважліва, не перабываў, сядзеў ціхенька, скіраваўшы позірк на свае калені, і павекі здаваліся апушчанымі, як пры сне. Ён, мне здалося, думаў пра нешта далёкае, цяжкае і балючае, бо твар выглядаў халодным і нерухомым, як мрамур. І толькі тады, калі я скончыў свой аповед, Рыгор Раманавіч, як быццам вярнуўшыся аднекуль здалёк, ускінуў на мяне свой позірк. Твар пачаў ажываць, зарумянiўся, ад вусоў да носу пабеглі танюсенькія зморшчынкі, акрэсліўшы усмешку. Ён бадзёра сказаў, маючы на ўвазе В. Роўду: "Шура, лепш за яго ніхто не зможа раскрыць унутраную прыгажосць духоўнай харавой музыкі, не расплюхаць па дарозе, як валу з вядра, а цалкам данесці да слухачоў усё, што закладзена ў творы аўтарам, ды яшчэ і болын, дадаўшы да гэтага сваё ўласнае ўспрыманне. Гэты скарб ён атрымаў з малаком маці і асяроддзя, якое ў яго было ў юнацтве".

Потым, крыху падумаўшы і перавёўшы позірк на акно, у якое нечакана і занадта ярка глянула веснавое сонейка, мабыць, з жаданнем даведацца, што ж яшчэ скажа пра Роўду Патрыярх харавых спеваў, дадаў: "А вось у астатнім яму трэба яшчэ папрацаваць. Гарачы, энергія і эмоцыі захлынаюць мастацтва. Думаю, пастарэе — памудрэе. Я ў яго веру. Ён вялікі харавы майстра. Па сваім маштабе застаўся адзіны ў рэспубліцы".

Мне чамусьці здалося, быццам Рыгор Раманавіч шкадуе, што так недарэчна з ім застаўся, што не яму, як марыў і планаваў, а іншаму перадаў капэлу, пры бяспрэчнай перавазе кандыдатуры Віктара Роўды на пасаду яе кіраўніка. Але што зробіш, мабыць, так наканавана лёс.

У хуткім часе Рыгор Раманавіч памёр, а у 2007 годзе 18 лістапада пайшоў да яго ў бязмежную прасторы нябёсаў з нашай сінявокай Беларусі і другі Арфей — Віктар Уладзіміравіч Роўда.

Спіце вечным сном, спакойна і мірна, Вялікія сярод Вялікіх, народныя артысты Савецкага Саюза, Майстры харавога выканальніцкага мастацтва. Бацькаўшчына і ўсе мы, хто Вас чуў, ведаў і працаваў з Вамі, ніколі не забудуць чароўныя імгненні сустрэч з Вашымі Талентамі!

Аляксандр ЖУРАЎ,
прафесар кафедры харавога і вакальнага мастацтва БДУ культуры і мастацтваў